

CZU: 343.37(478)

PRACTICAREA ILEGALĂ A ACTIVITĂȚII DE ÎNTREPRINZĂTOR: MODALITATEA NORMATIVĂ SPECIFICATĂ LA LIT.B) ART.125 DIN CODUL PENAL

*Gheorghe ULIANOVSKI, Denis BĂBĂLĂU**Universitatea de Stat din Moldova*

În cadrul analizei realizate în acest articol se stabilește că, în prezența modalității prevăzute la lit.b) art.125 CP RM, fapta prejudiciabilă adoptă forma acțiunii. Se arată că situațiile prevăzute la alin.2 și 3 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi urmează a fi dissociate de situația consemnată la alin.1 art.10 al aceleiași legi. Se demonstrează că articolul 241 CP RM (coroborat cu lit.b) art.125 CP RM) se află într-o relație de concurență dintre parte și întreg cu art.242 CP RM. Se ajunge la concluzia că ipoteza privind desfășurarea unor genuri de activitate, permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, nu se regăsește în dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM și, implicit, în dispoziția de la art.241 CP RM. Se relevă că răspunderea pentru desfășurarea unor genuri de activitate, permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, poate fi doar cea stabilită de alin.4 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Se argumentează că desfășurarea activității de întreprinzător fără licență nu se regăsește în dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM. În astfel de cazuri, răspunderea se aplică în baza alin.(4) art.263 din Codul contravențional. În asemenea cazuri, nu este exclusă nici aplicarea unei norme care este specială în raport cu alin.(4) art.263 din Codul contravențional (de exemplu: lit.l) art.169, art.179, alin.(1)-(3) art.197, 248, alin.(2) art.277¹, alin.(2) art.284, alin.(1) art.293² sau altele din Codul contravențional). De asemenea, poate fi aplicat art.214 sau 245⁶ CP RM. Nu în ultimul rând, se stabilește: calificarea desfășurării activității de întreprinzător fără licență în baza art.241 CP RM (coroborat cu lit.b) art.125 CP RM) ar însemna nu altceva decât aplicarea prin analogie a legii penale, interzisă de alin.(2) art.3 CP RM.

Cuvinte-cheie: *latură obiectivă, acțiune, inacțiune, activitate de întreprinzător, practicare ilegală, înregistrare, reînregistrare.*

THE ILLEGAL PRACTICE OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY: THE NORMATIVE PROCEEDING REFERRED TO AT LETT.B) ART.125 OF THE PENAL CODE

Within this article, as a result of the performed analysis, it is established that, in the presence of the normative proceeding provided by lett.b) art.125 PC RM, the prejudicial act of the offence in question is committed through the mean of action. It is shown that the situations referred to at par.2 and par.3 art.10 of the Law on entrepreneurship and enterprises are to be considered separately from the situation recorded at par.1 art.10 of the same law. It is argued that art.241 PC RM (in conjunction with lett.b) art.125 PC RM) is in competition of part and whole with art.242 PC RM. On this issue, it is concluded that the possibility of conducting certain types of activities, allowed exclusively for state enterprises, is not provided by the provision of lett.b) art.125 PC RM, and thus is not provided by the provision of art.241 PC RM as well. It is pointed out that the liability for conducting certain types of activities, allowed exclusively for state enterprises, can only be established under par.4 art.10 of the Law on entrepreneurship and enterprises. It is argued that the act of conducting unlicensed entrepreneurial activity is not specified in the provision of lett.b) art.125 PC RM. In such cases, the liability is established under par.(4) art.263 of the Contravention Code. Also, we cannot rule out the possibility of applying a special norm in relation to par.(4) art.263 of the Contravention Code (e.g.: lett.l) art.169, art.179, par.(1)-(3) art.197, art.248, par.(2) art.277¹, par.(2) art.284, par.(1) art.293² or other articles of the Contravention Code). We can also apply art.214 or art.245⁶ PC RM. Finally, but not least important, within this article it is pointed out that the qualification of the act of conducting unlicensed entrepreneurial activity under art.241 PC RM (in conjunction with lett.b) art.125 PC RM) would only mean to apply by analogy the penal legislation, which is withheld under the provision of par.(2) art.3 PC RM.

Keywords: *the objective side, action, inaction, entrepreneurial activity, illegal practice, registration, re-registration.*

Introducere

În prezența modalității prevăzute la lit.b) art.125 CP RM, fapta prejudiciabilă incriminată la art.241 CP RM constă în acțiunea de desfășurare a unor genuri de activitate interzise de legislație. Nu ar fi corect să afirmăm că, în această ipoteză, acțiunea de desfășurare a activității de întreprinzător este însoțită de inacțiunea de neexecutare a obligației de a nu desfășura genuri de activitate interzise de legislație. În acest sens, M.A. Hotca afirmă, just: „Infrațiunile al căror *verbum regens* obligă destinatarul să nu aibă o anumită conduită se numesc infrațiuni comise, deoarece cel obligat desfășoară o activitate oprită de lege (sublinierea ne aparține – *n.a.*)” [1, p.133]. Desfășurând genuri de activitate interzise de legislație, făptuitorul acționează. El nu se află într-o stare de

pasivitate. Așadar, în prezența modalității prevăzute la lit.b) art.125 CP RM, urmările prejudiciabile (și anume: obținerea unui profit în proporții mari sau a unui profit în proporții deosebit de mari) se află în legătură cauzală cu acțiunea de desfășurare a unor genuri de activitate interzise de legislație.

Rezultate obținute și discuții

În vederea stabilirii conținutului modalității normative examinate, este necesar să apelăm la unele prevederi ale Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Astfel, la alin.1 art.10 al acestei legi se stabilește: „Întreprinderea este în drept să practice orice genuri de activitate, cu excepția celor interzise de lege”. La alin.2 și 3 din același articol legiuitorul se referă la alte ipoteze: „Întreprinderea are dreptul să practice anumite genuri de activitate, determinate de legislație, numai după ce a obținut licența pentru genul respectiv de activitate...” (alin.2); „Exclusiv întreprinderilor de stat li se permite:...” (alin.3). Faptul că aceste trei ipoteze sunt diferite rezultă cu mai multă claritate din alin.4 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi: „Pentru desfășurarea activității fără licență sau a activităților interzise pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a celor permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, organele fiscale, Camera de Licențiere sau alt organ abilitat cu atribuția de eliberare a licenței aplică amendă în mărimea venitului brut din realizarea obținută în urma activităților menționate”. Utilizând conjuncțiile „sau” și „precum și”, legiuitorul a separat sferele de aplicare a dispozițiilor de la alin.1, 2 și 3 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Din aceste considerente, suntem de acord cu S.Brînza și V.Stati. Referindu-se la alin.1-4 art.10 al respectivei legi, acești autori menționează: „Din aceste dispoziții legale reiese că trebuie deosebite următoarele trei ipoteze: 1) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație; 2) desfășurarea unor genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat; 3) desfășurarea activității de întreprinzător fără licență” [2, p.86].

Implicit, aceeași concluzie derivă din aserțiunea lui N.Roșca și S.Baieș: „După importanța pentru societate, activitățile de întreprinzător pot fi clasificate în: activități interzise; activități monopol de stat (sublinierea ne aparține – *n.a.*); activități monopoluri naturale; activități supuse licențierii (sublinierea ne aparține – *n.a.*); activități practice în baza patentei de întreprinzător; activități care pot fi practicate liber, fără autorizație specială” [3, p.58].

În continuare, vom analiza ipotezele specificate la alin.1, 2 și 3 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. În paralel, vom prezenta argumente în sprijinul ideii că ipotezele prevăzute la alin.2 și 3 art.10 al acestei legi urmează a fi disociate de ipoteza consemnată la alin.1 al aceluiași articol:

1) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație

În legătură cu o asemenea ipoteză, O.N. Strokina susține: „În cazul desfășurării unor genuri de activitate de întreprinzător interzise de legislație, făptuitorul trebuie tras la răspundere pentru aceea că obține venituri dintr-o activitate pe care nimeni nu este în drept s-o practice” [4]. Cu alte cuvinte, ipoteza specificată la lit.b) art.125 CP RM vizează activitatea de întreprinzător care nu este pasibilă de înregistrare de stat, întrucât este stabilită interdicția de a o desfășura. La această ipoteză se referă, de exemplu, dispoziția de la alin.(2) art.60 din Codul civil: „Persoana juridică cu scop lucrativ poate desfășura orice activitate neinterzisă de lege”. În contrast, ipoteza prevăzută la lit.a) art.125 CP RM privește activitatea de întreprinzător pasibilă de înregistrare de stat, făptuitorul evitând să urmeze această procedură.

Referitor la ipoteza din legea penală ucraineană, similară cu cea consemnată la lit.b) art.125 CP RM, O.I. Perepelița, V.M. Kiriciko și V.Ia. Tații menționează: „Această ipoteză nu vizează genurile permise ale activității de întreprinzător, atunci când făptuitor este persoana căreia îi este interzis să practice activitatea de întreprinzător” [5, p.191]. Într-adevăr, de exemplu, la alin.2 art.2 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi se prevede: „Nu au dreptul de a practica antreprenoriatul șefii și specialiștii din autorități ale administrației publice, în a căror atribuție intră hotărârea problemelor legate de desfășurarea activității de antreprenoriat sau controlul asupra unei asemenea activități”. Ipoteza prevăzută la lit.b) art.125 CP RM interzice tuturor (nu doar anumitor categorii de persoane) să desfășoare genuri de activitate interzise de legislație.

Care este conținutul noțiunii „genuri de activitate interzise de legislație”?

N.Roșca și S.Baieș afirmă: „Legislația nu conține o listă a activităților economice interzise, așa cum fusese anterior (a se vedea anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea unor genuri de activitate în Republica Moldova, nr.581 din 17.08.1995 [6] (abrogată)). În lipsa unor reglementări exprese, în această listă se includ activitățile care pot să aducă un profit material și pentru care este prevăzută o pedeapsă penală sau administrativă. Potrivit Codului penal, se interzic și se sancționează: activitatea mercenarilor (art.141); traficul de ființe umane (art.165); traficul de copii (art.206); munca forțată (art.168); practicarea ilegală a medicinei și activității farmaceutice (art.214); proxenetismul (art.220) etc.” [7, p.58].

Precizăm că lista genurilor de activitate interzise pe teritoriul Republicii Moldova, la care fac referire autorii precitați, includea: producerea, comercializarea și propagarea materialelor pornografice; deschiderea și întreținerea caselor de toleranță; comerțul în scop de contrabandă. Aceeași listă era reprodusă în anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea unor genuri de activitate în Republica Moldova, nr.888 din 19.09.1997 [8], prin care a fost abrogată Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea unor genuri de activitate în Republica Moldova, nr.581 din 17.08.1995. În anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea unor genuri de activitate în Republica Moldova, nr.859 din 13.08.1998 [9] (abrogată), prin care a fost abrogată Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea unor genuri de activitate în Republica Moldova, nr.888 din 19.09.1997, lista genurilor de activitate interzise pe teritoriul Republicii Moldova cuprindea: 1) producerea, comercializarea și propagarea materialelor pornografice; 2) deschiderea și întreținerea caselor de toleranță; 3) comerțul în scop de contrabandă; 4) alte genuri de activitate interzise de legislația în vigoare, tratatele și convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte.

După această precizare, consemnăm că – spre deosebire de N.Roșca și S.Baieș – S.Brînza și V.Stati sunt de o altă părere: „În prima ipoteză enunțată mai sus – desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație – este important ca activitățile interzise să nu fie prevăzute de norme speciale penale (de exemplu, de art.165, 206, 208¹, 217¹-217³, 219, 220 sau altele din Codul penal) ori contravenționale (de exemplu, de art.89, 90, 356 sau altele din Codul contravențional). Aplicarea unor asemenea norme speciale exclude necesitatea aplicării art.241 CP RM, privit ca normă generală” [10, p.109]. O astfel de abordare își găsește confirmare în pct.11 din Hotărârea Plenului Judecătoriai Supreme a Republicii Belarus „Cu privire la practica judiciară în cauzele referitoare la activitatea de întreprinzător ilegală”, nr.6 din 28.06.2001: „În situația în care activitatea de întreprinzător ilegală se exprimă în săvârșirea infracțiunilor, pentru care se stabilește răspunderea în articolele corespunzătoare din Codul penal (traficul de ființe umane, fabricarea ilicită a armelor, circulația ilegală a substanțelor narcotice etc.), calificarea se va face conform acestor articole, nefiind necesară aplicarea suplimentară a art.233 din Codul penal” [11]. Într-un mod asemănător, în pct.18 din Hotărârea Plenului Judecătoriai Supreme a Federației Ruse „Cu privire la practica judiciară în cauzele referitoare la activitatea de întreprinzător ilegală și legalizarea (spălarea) mijloacelor bănești și a altor bunuri, obținute pe cale ilegală”, nr.23 din 18.11.2004, se stabilește: „În acele cazuri când persoana (care urmărește obținerea unor venituri) practică activitatea de întreprinzător ilegală, pentru care se stabilește răspunderea în alte articole ale Codului penal (de exemplu, fabricarea ilicită a armelor de foc sau a munițiilor, înstrăinarea substanțelor narcotice, a substanțelor psihotrope sau a analoagelor acestora), nu este necesară calificarea suplimentară în baza art.171 din Codul penal” [12].

O opinie similară este exprimată de O.O. Dudorov: „În cazul în care cele comise constau în fapte care reprezintă componente de infracțiuni de sine stătătoare, făptuitorul nu poate fi tras la răspundere în baza art.203 din Codul penal al Ucrainei [13], pentru desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație. Într-un asemenea caz, răspunderea se aplică potrivit normei care prevede acea componentă de infracțiune” [14, p.454]. Este adevărat că articolul 203 a fost exclus din Codul penal al Ucrainei. Totuși, succesorul acestui articol – art.164-16 „Desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație” din Codul cu privire la contravențiile administrative al Ucrainei [15] – se fundamentează pe aceeași concepție. Dovadă este chiar dispoziția acestui articol: „Desfășurarea unor genuri de activitate de întreprinzător, cu privire la care există o interdicție specială stabilită de lege, dacă lipsesc semnele unei fapte prevăzute de Codul penal al Ucrainei (sublinierea ne aparține – n.a.)”.

Bineînțeles, fapte similare cu cea prevăzută la lit.b) art.125 CP RM se prevăd nu doar la art.164-16 din Codul cu privire la contravențiile administrative al Ucrainei. Astfel, de exemplu, art.208 din Codul penal al Republicii Letonia [16] stabilește răspunderea pentru desfășurarea unei activități de întreprinzător la care se referă o interdicție specială. Alineatul 2 art.202 din Codul penal al Republicii Lituania [17] prevede răspunderea pentru activitatea economică, comercială, financiară sau profesională interzisă. Articolul 148 din Codul penal al Republicii Estonia [18] stabilește răspunderea, printre altele, pentru desfășurarea unei activități de întreprinzător la care se referă o interdicție specială. Alineatul (1) art.276 din Codul penal al Republicii Macedonia [19] prevede răspunderea pentru: producerea sau prelucrarea unor bunuri, a căror producere sau prelucrare este interzisă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă. Alineatul (1) art.277 din același act legislativ stabilește răspunderea pentru procurarea, vânzarea sau schimbul bunurilor, a căror înstrăinare este interzisă sau limitată, dacă făptuitorul nu dispune de autorizația corespunzătoare și dacă fapta nu constituie o

infracțiune mai gravă. Nu în ultimul rând, art.161.1 din Codul penal al Mongoliei [20] prevede răspunderea pentru desfășurarea unei activități interzise de producere, de prestare de servicii sau de comercializare.

Supra am menționat că vom analiza situația când art.241 CP RM (coroborat cu lit.b) art.125 CP RM) se află într-o relație de concurență între parte și întreg cu art.242 CP RM.

În legătură cu această situație, V.Stati afirmă: „Activitatea de întreprinzător ilicită, care este acoperită de faptoitor prin crearea întreprinderii, se exprimă în una dintre activitățile interzise de legislația penală, contravențională, ecologică, fiscală, bancară, antimonopol etc. Această activitate constituie o verigă obligatorie în lanțul causal dintre acțiunea de creare a unei întreprinderi și urmările prejudiciabile sub formă de obținere a unui profit în proporții mari. De aceea, după cum reiese din art.118 CP RM, activitatea de întreprinzător ilicită, care este acoperită de faptoitor prin crearea întreprinderii, va fi absorbită de infracțiunea prevăzută la art.242 CP RM” [21, p.161]. Suntem de acord cu această aserțiune. În contextul pseudoactivității de întreprinzător, obținerea unui profit în proporții mari ar fi posibilă numai în rezultatul desfășurării de către pseudo-întreprindere a activității de întreprinzător ilicite, concretizate în desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație. În acest context, practicarea ilegală a activității de întreprinzător nu se confundă cu pseudoactivitatea de întreprinzător. Practicarea ilegală a activității de întreprinzător constituie doar o parte din întregul reprezentat de infracțiunea de pseudoactivitate de întreprinzător. Cealaltă parte a acestui întreg o constituie acțiunea de creare a pseudoîntreprinderii. În contextul analizat, este exclus concursul ideal dintre infracțiunile prevăzute la art.241 și 242 CP RM. În caz contrar, faptoitorul ar răspunde de două ori pentru aceeași faptă de practicare ilegală a activității de întreprinzător. Deci, ar fi încălcat principiul de neadmitere a sancționării duble a aceluiași fapt;

2) desfășurarea unor genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat

Această ipoteză nu se regăsește în dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM și, implicit, în dispoziția de la art.241 CP RM. O analizăm tocmai pentru a o putea deosebi de ipoteza prevăzută la lit.b) art.125 CP RM. În consecință, ne exprimăm dezacordul cu N.Sîrbu, care menționează: „În sensul art.242 CP RM, prin „genurile activității de întreprinzător ilicite” se are în vedere inclusiv activitățile care sunt permise în exclusivitate întreprinderilor de stat” [22, p.98]. În același context, autoarea consemnează: „Ne întrebăm dacă poate fi pus semn de egalitate între o faptă interzisă și o faptă ilicită? Considerăm că nu există nicio deosebire de conținut între cele două formulări; există o diferență doar în aparență, legată de terminologie” [23, p.95].

Răspunderea pentru desfășurarea unor genuri de activitate, permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, poate fi doar cea stabilită de alin.4 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi: „Pentru desfășurarea activității permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, organele fiscale, Camera de Licențiere sau alt organ abilitat cu atribuția de eliberare a licenței aplică amendă în mărimea venitului brut din realizarea obținută în urma activităților menționate”. Oricare încercare de a răsfrânge incidența lit.b) art.125 CP RM asupra desfășurării unor genuri de activitate, permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, trebuie tratată ca susținere a aplicării prin analogie a legii penale. Această încălcare a principiului legalității este interzisă de alin.(2) art.3 CP RM.

Menționăm că alin.2 art.162.4 din Codul penal al Republicii Sovietice Socialiste Federative Ruse [24] stabilea răspunderea pentru desfășurarea neautorizată a activității de întreprinzător permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat. În legătură cu această normă, S.Șanțev și A.Korenev afirmă, just: „Articolul 171 din Codul penal al Federației Ruse nu prevede o astfel de ipoteză... De aceea, aplicarea acestui articol în respectiva ipoteză ar reprezenta analogia legii penale” [25].

Probabil, inspirați de dispoziția de la alin.2 art.162.4 din Codul penal al Republicii Sovietice Socialiste Federative Ruse, O.N. Strokina, S.Șanțev și A.Korenev propun completarea Codului penal al Federației Ruse cu un articol în care ar fi incriminată desfășurarea unor genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat [26, 27]. În ce privește legea penală autohtonă, nu considerăm oportună o asemenea incriminare: pe măsura reducerii continue a listei de activități de întreprinzător permise exclusiv întreprinderilor de stat va deveni inutilă interdicția de a desfășura unele genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, prevăzută de Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi.

După această clarificare, este necesar să stabilim conținutul noțiunii „genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat”.

În conformitate cu alin.3 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, exclusiv întreprinderilor de stat li se permite: supravegherea și tratamentul bolnavilor care suferă de narcomanie, boli contagioase periculoase și deosebit de periculoase, inclusiv de boli dermatovenerice infecțioase, precum și de boli psihice

în forme agresive și eliberarea avizelor corespunzătoare; efectuarea expertizei pentru determinarea pierderii temporare sau stabile a capacității de muncă, precum și a examenelor și controalelor medicale periodice și preventive decretate ale cetățenilor; tratamentul animalelor ce suferă de boli deosebit de periculoase; confecționarea ordenelor și medaliilor; producerea emblemelor ce confirmă achitarea impozitelor și taxelor de stat; prestarea serviciilor poștale (cu excepția poștei exprese), confecționarea timbrelor poștale; producerea și comercializarea tehnicii militare speciale și de luptă, a substanțelor explozive (cu excepția prafului de pușcă), precum și producerea oricăror feluri de arme; evidența de stat, înregistrarea de stat și inventarierea tehnică (inclusiv pașaportizarea) a bunurilor imobile, restabilirea documentelor pentru dreptul de proprietate și administrarea acestor bunuri; imprimarea bancnotelor și baterea monedelor metalice, imprimarea valorilor mobiliare de stat; efectuarea lucrărilor astronomic-geodezice, gravimetrice, a lucrărilor în domeniul hidro-meteorologiei; efectuarea activității particulare de pază la obiectivele de depozitare și păstrare a armelor, munițiilor, materialelor explozibile ce aparțin autorităților publice, la obiectivele de depozitare și păstrare a substanțelor toxice, radioactive și periculoase, precum și a substanțelor narcotice, psihotrope și a precursorilor (cu excepția instituțiilor medicale și a farmaciilor private); efectuarea activității particulare de pază la Banca Națională a Moldovei.

Referindu-se la asemenea activități, N.Roșca și S.Baieș afirmă: „Activitățile monopol de stat sunt desfășurate exclusiv de organe ale statului sau de persoane juridice constituite de stat. Monopolul de stat este definit ca situație în care un număr limitat de agenți economici sunt investiți de către autoritățile administrației publice cu dreptul exclusiv sau cu drepturi exclusive de desfășurare a unei anumite activități aducătoare de profit” [28, p.58].

Genurile de activități, enumerate în alin.3 art.10 al Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi, sunt permise exclusiv întreprinderilor de stat. Potrivit art.1 al Legii cu privire la întreprinderea de stat, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 16.06.1994 [29], „întreprinderea de stat este o întreprindere al cărei capital social aparține în întregime statului” (alin.(1)); „întreprindere de stat este agentul economic independent cu drepturi de persoană juridică, care, pe baza proprietății de stat transmise ei în gestiune, desfășoară activitate de întreprinzător” (alin.(2)). Conform alin.1 art.20 al Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi, „întreprinderea de stat se înființează și se dotează cu bunuri de Guvern sau de organul administrației de stat împuternicit pentru acest lucru”. Cu această ocazie, precizăm că prin „organul administrației de stat” nu se are în vedere organul de autoadministrare locală. Or, potrivit alin.2 art.20 al Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi, „întreprinderea municipală se înființează și se dotează cu bunuri de organul de autoadministrare locală”.

Întreprinderea de stat trebuie deosebită nu doar de întreprinderea municipală. Ea trebuie deosebită și de societatea pe acțiuni în care statul deține cote. De această dată, criteriile de delimitare se referă nu la caracteristicile autorității publice care înființează întreprinderea și o dotează cu bunuri. În acest caz, criteriile de delimitare se referă la: 1) forma organizatorico-juridică de desfășurare a activității de întreprinzător: din alin.1 art.13 al Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi rezultă că întreprinderea de stat și societatea pe acțiuni sunt forme organizatorice-juridice diferite de desfășurare a activității de întreprinzător; 2) tipul societății: din alin.(2) art.106 din Codul civil deducem că societatea pe acțiuni este o societate comercială, în timp ce întreprinderea de stat nu este; 3) proporția capitalului social deținut de stat: din alin.(1) art.1 al Legii cu privire la întreprinderea de stat aflăm că întreprinderea de stat este o întreprindere al cărei capital social aparține în întregime statului;

3) desfășurarea activității de întreprinzător fără licență

După C.Bulai, „pe lângă variațiile decurgând din gradul de pericol social generic pe care îl poate prezenta o infracțiune, variații ce se exprimă în variantele în care fapta este incriminată, există variații ce decurg din însăși săvârșirea faptei, din specificul trăsăturilor pe care le dobândește fiecare faptă, în împrejurările concrete în care a fost săvârșită... Datorită variabilității practic nelimitate a împrejurărilor concrete care le determină, modalitățile faptice scapă oricărei prevederi și nu pot fi cunoscute decât după ce fapta a fost săvârșită” [30, p.419, 422]. Din perspectiva acestei aserțiuni, vom încerca să demonstrăm că practicarea activității de întreprinzător în lipsa unei licențe nu poate fi considerată o modalitate faptică a infracțiunilor prevăzute la art.241 CP RM. Pe această cale, vom argumenta că desfășurarea activității de întreprinzător fără licență nu poate fi confundată cu desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație.

În acest scop, întâi de toate, este necesar să stabilim conținutul noțiunii „desfășurarea activității de întreprinzător fără licență”.

În acord cu alin.2 art.10 al Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi, întreprinderea are dreptul să practice anumite genuri de activitate, determinate de legislație, numai după ce a obținut licența pentru genul

respectiv de activitate; lista genurilor de activitate menționate și modul de eliberare a licențelor se stabilesc de legislație. Nu vom prezenta această listă voluminoasă, pe care legiuitorul o stabilește la lit.a)-f) alin.(1) art.8 al Legii privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 30.07.2001 [31].

I.A. Efimenko și L.I. Arkușa arată că modalitățile faptice, sub care se înfățișează desfășurarea activității de întreprinzător fără licență, presupun desfășurarea acestei activități: fără licență de către persoana care a parcurs procedura înregistrării de stat; după expirarea termenului de valabilitate a licenței; până la momentul adoptării deciziei privind eliberarea licenței; după suspendarea sau retragerea licenței; în baza licenței eliberate unei alte persoane sau pentru un alt gen de activitate; fără reperfectarea licenței, în cazurile în care au apărut temeiuri pentru aceasta [32; 33].

În niciuna din aceste modalități faptice desfășurarea activității de întreprinzător fără licență nu se regăsește în dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM. În astfel de cazuri, răspunderea se aplică în baza alin.(4) art.263 din Codul contravențional. În asemenea cazuri, nu este exclusă nici aplicarea unei norme care este specială în raport cu alin.(4) art.263 din Codul contravențional (de exemplu: lit.l) art.169, art.179, alin.(1)-(3) art.197, 248, alin.(2) art.277¹, alin.(2) art.284, alin.(1) art.293² sau altele din Codul contravențional). De asemenea, poate fi aplicat art.214 sau 245⁶ CP RM.

Apropo, în legătură cu concurența de norme pe care am reliefat-o, semnalăm o practică judiciară neuniformă. Ea se referă la aplicarea alin.(1) art.197 din Codul contravențional, care prevede răspunderea pentru efectuarea transportului rutier contra cost de persoane cu vehicule rutiere construite și echipate pentru transportul de persoane care au mai mult de 9 locuri pe scaune, inclusiv locul conducătorului auto, fără a deține licența de transport rutier. În unele cazuri [34-40] se aplică această normă. În alte cazuri [41-47], care diferă doar prin detalii irelevante, se aplică alin.(1) art.263 din Codul contravențional. Amintim că această normă stabilește răspunderea pentru desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrare la Camera Înregistrării de Stat sau la o altă autoritate publică competentă conform legii ori cu act de înregistrare declarat nevalabil.

Înainte de a obține licența pentru transportul rutier contra cost, persoana trebuie să parcurgă procedura înregistrării de stat. Aceasta rezultă din următoarea definiție, formulată în art.2 al Legii privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător: „solicitant de licență – persoana juridică sau fizică, înregistrată în modul stabilit în Republica Moldova în calitate de întreprindere sau de organizație, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare...”. Poate avea obligația de obținere a licenței doar cel care a parcurs procedura înregistrării de stat. Așadar, în cazurile din practica judiciară menționate mai sus este relevabilă omiterea de către făptuitor a înregistrării de stat, nu lipsa licenței. De aceea, trebuia să fie aplicat nu alin.(1) art.197 din Codul contravențional, ci alin.(1) art.263 din Codul contravențional. Alineatul (1) art.197 din Codul contravențional poate fi aplicat doar atunci când persoana, înregistrată în modul stabilit, desfășoară activitatea de transport rutier contra cost fără a deține licența pentru o asemenea activitate.

Fără a întrerupe firul logic, amintim că la lit.a) art.125 CP RM se stabilește răspunderea pentru desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate. În această ipoteză, nu contează dacă activitatea de întreprinzător este pasibilă de licențiere sau nu. Contează că ea este pasibilă de înregistrare (reînregistrare) la organele autorizate. În contrast, de exemplu, conform art.188 din Codul penal al Republicii Armenia [48], răspunderea se aplică pentru desfășurarea fără înregistrarea de stat a activității de întreprinzător supuse licențierii. Acest articol nu se aplică în cazul desfășurării fără înregistrarea de stat a activității de întreprinzător care nu este supusă licențierii.

În alt context, cu referire la desfășurarea activității de întreprinzător fără licență, V.Stati susține: „În ipoteza dată, nu poate fi aplicat art.241 CP RM, chiar dacă făptuitorul va reuși să obțină un profit în proporții mari. Oricare altă interpretare este inadmisibilă” [49]. Alți autori exprimă o opinie diferită. De exemplu, A.Borodac menționează: „Infrafracțiunea prevăzută la lit.b) art.125 CP RM se realizează atât prin practicarea unor genuri de activitate interzise de legislație, cât și a genurilor de activitate supuse licențierii” [50, p.307]. La rândul său, V.Spaltu afirmă: „Atunci când vorbim despre tipurile de activități care sunt interzise, este vorba despre acele tipuri de activități pentru a căror desfășurare se cere o autorizație specială din partea organelor de stat” [51, p.73].

Acest din urmă autor mai susține: „Elementul material al infracțiunii cercetate, prevăzut la lit.b) art.125 CP RM, are o formulare nereușită din punct de vedere tehnic, ceea ce creează mari dificultăți pentru teoreticieni și practicieni la aprecierea corectă a condițiilor de încadrare juridico-penală sau, ca urmare, aceste condiții sunt înțelese eronat. Propunem modificarea dispoziției de la lit.b) art.125 CP RM, ceea ce ar permite să aibă un conținut mai reușit, și anume – desfășurarea activității de întreprinzător fără licență, atunci când aceasta este

obligatorie" [52, p.80]. Se pare că V.Spaltu se contrazice: în ce se exprimă necesitatea remanierii legislative pe care o propune, odată ce el însuși afirmă că, în ipoteza desfășurării activității de întreprinzător fără licență, deja este incidentă prevederea de la lit.b) art.125 CP RM? Dacă această ipoteză există *de lege lata* (așa cum arată V.Spaltu), de ce ea ar trebui să constituie obiectul unei recomandări *de lege ferenda*?

V.Iacuboi se situează pe alte poziții decât A.Borodac și V.Spaltu. Referitor la alin.(4) art.162 „Desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător” din Codul cu privire la contravențiile administrative, adoptat de Sovietul Suprem al RSSM la 29.03.1985 [53] (abrogat), V.Iacuboi menționează: „Conform acestei prevederi, este sancționată desfășurarea unei activități de întreprinzător interzise, sau care necesită licență ori autorizație privind amplasarea unității de comerț, eliberată de către autoritățile administrației publice locale, sau care este permisă exclusiv întreprinderilor de stat. Așadar, în alin.(4) art.162 din Codul cu privire la contravențiile administrative noțiunile „desfășurarea unei activități de întreprinzător interzise” și „desfășurarea ilegală a unei activități de întreprinzător ce necesită licență” sunt folosite ca noțiuni distincte ce nu se intersectează. Rezultă că același coraport între cele două noțiuni trebuie respectat în contextul art.241 CP RM. Or, conform lit.e) art.19 al Legii privind actele legislative, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 27.12.2001 [54], „terminologia utilizată este constantă și uniformă atât în actul elaborat, cât și în toate celelalte acte legislative; se va utiliza unul și același termen dacă este corect, iar folosirea lui repetată exclude confuzia”. Cele evocate ne-au adus la ideea că noțiunea „desfășurarea unei activități de întreprinzător interzise” nu este mai largă în raport cu noțiunea „desfășurarea ilegală a unei activități de întreprinzător ce necesită licență” [55].

Suntem de acord cu aceste argumente. Aceasta chiar dacă autoarea lor face trimitere la un act legislativ abrogat. Unele dintre ideile din alin.(4) art.162 din Codul cu privire la contravențiile administrative și-au găsit continuitatea în art.263 din Codul contravențional, doar că într-o altă formă. Așa cum în art.125 și 241 CP RM și-au găsit continuitatea unele dintre ideile din art.164 din Codul penal, adoptat de Sovietul Suprem al RSSM la 24.03.1961 [56] (în continuare – CP RM din 1961). Conform notei la art.164 CP RM din 1961, prin „desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător” se înțelegea, printre altele, desfășurarea fără licență a unor activități ce necesită autorizarea prin licență. (Subliniem că, alături de desfășurarea fără licență a unor activități ce necesită autorizarea prin licență, în aceeași notă se menționează expres desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație). Cei care consideră că art.241 CP RM (coroborat cu art.125 CP RM) stabilește răspunderea pentru desfășurarea fără licență a unor activități ce necesită autorizarea prin licență o fac, cel mai probabil, din inerție, fiind ancorați conceptual de art.164 CP RM din 1961. Însă, spre deosebire de nota de la art.164 CP RM din 1961, art.125 CP RM nu mai prevede, ca modalitate normativă a infracțiunii, desfășurarea fără licență a unor activități ce necesită autorizarea prin licență.

În acest sens, V.Stati afirmă, pe bună dreptate: „În nota la art.164 CP RM din 1961 (care îndeplinește un rol similar cu cel al art.125 CP RM) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație este diferențiată în raport cu desfășurarea fără licență a unor activități ce necesită autorizarea prin licență. Luând în considerare contextul istoric în care au fost incriminate faptele reunite sub denumirea marginală de practicare ilegală a activității de întreprinzător, nu avem niciun temei să afirmăm că, în contextul art.125 CP RM (și, implicit, al art.241 CP RM), noțiunea „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație” ar fi supraordinată în raport cu noțiunile „desfășurarea unor genuri de activitate permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat” și „desfășurarea activității de întreprinzător fără licență” [57].

Bineînțeles, în analiza pe care o efectuăm nu putem face abstracție de concluziile formulate în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit.b) din Codul penal, a articolelor 7 alin.(7), 39 pct.5), 313 alin.(6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit.d) și 16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție (Sesizarea 37g/2016): „Curtea a reținut că dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM, și anume „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație”, este distinctă de „desfășurarea unei activități fără licență”. Or, în această din urmă situație, activitatea nu face parte din categoria genurilor interzise de lege, ci este una permisă, care însă urmează a fi desfășurată în condițiile legii. De asemenea, Curtea a observat că desfășurarea unei activități în lipsa licenței nu se regăsește nici în celelalte dispoziții ale art.125 CP RM, ci doar în Codul contravențional. Prin urmare, dispoziția cuprinsă la lit.b) art.125 CP RM nu este una neclară. Dimpotrivă, din redacția acestui articol și a art.263 din Codul contravențional rezultă cu claritate că desfășurarea activității de întreprinzător fără licență nu este pasibilă decât de sancțiune contravențională, și nu penală. În această ordine de idei, Curtea a reamintit că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. În acest sens, Curtea a subliniat că, în conformitate cu principiul interzicerii interpretării

extensive a legii penale, analogia nu este niciodată permisă în dreptul penal în detrimentul inculpatului. Dimpotrivă, în domeniul penal, legea este de strictă interpretare. În acest context, însăși Constituția, în articolul 22 garantează că nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. În consecință, Curtea a conchis că lit.b) art.125 CP RM este constituțională, în măsura în care, în redacția actuală, nu este interpretată ca incriminând fapta de desfășurare a activității de întreprinzător fără licență" [58].

Așadar, calificarea desfășurării activității de întreprinzător fără licență în baza art.241 CP RM (coroborat cu lit.b) art.125 CP RM) ar însemna nu altceva decât aplicarea prin analogie a legii penale, interzisă de alin.(2) art.3 CP RM. Desfășurarea activității de întreprinzător fără licență poate fi calificată doar conform alin.(4) art.263 CP RM.

Din această perspectivă, prezintă interes următoarea speță din practica judiciară: *G.V. a fost învinuit de comiterea infracțiunii specificate la lit.f) alin.(2) art.241 CP RM. În fapt, acesta deținea funcția de administrator al întreprinderii „E.” S.R.L. Respectiva întreprindere a fost înregistrată la 01.04.1993. La 13.05.2003, lista genurilor de activitate desfășurate de întreprinderea „E.” S.R.L. a fost completată cu activitatea de furnizare și (sau) transport, distribuire a gazelor naturale. Pentru desfășurarea acestei activități, a fost obținută licența valabilă până la 03.01.2009. După expirarea acestui termen, până la 31.12.2010, întreprinderea menționată a prestat servicii de furnizare a gazelor naturale către consumatorii din comuna Hârtopul Mare, raionul Criuleni. În timpul examinării cauzei în instanța de judecată, s-a stabilit că G.V. a fost sancționat pentru aceeași faptă în baza alin.(4) art.263 din Codul contravențional. Drept urmare, procesul penal, pornit împotriva acestuia în conformitate cu lit.f) alin.(2) art.241 CP RM, a fost încetat [59].* Observăm că, în acest caz, făptuitorul a fost tras la răspundere în baza alin.(4) art.263 din Codul contravențional, pentru desfășurarea activității de întreprinzător fără licență. Ulterior, s-a încercat tragerea lui la răspundere penală pentru aceeași faptă conform art.241 CP RM. Considerăm întemeiată aplicarea alin.(4) art.263 din Codul contravențional, chiar dacă mărimea profitului obținut a constituit 415.299 de lei. Or, întreprinderea „E.” S.R.L. era înregistrată, însă desfășura activitatea de întreprinzător fără licență. Aplicarea art.241 CP RM ar fi fost neîntemeiată. Însă, cauza unei asemenea soluții constă nu în necesitatea respectării principiului „*non bis in idem*”. Aceasta întrucât alin.(4) art.263 din Codul contravențional și art.241 CP RM nu stabilesc răspunderea pentru aceeași faptă. Adevărata cauză se exprimă în aceea că art.241 CP RM nu prevede răspunderea pentru desfășurarea activității de întreprinzător fără licență.

Într-o altă speță din practica judiciară, *întreprinderea „V.” S.R.L. a fost învinuită de săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.f) alin.(2) art.241 CP RM. În fapt, în perioada 01.01.2012-31.12.2013, pe teritoriul mun. Bălți, aceasta a efectuat, fără licență, retransmisia unor canale TV prin rețelele de televiziune prin cablu. În rezultat, întreprinderea „V.” S.R.L. a obținut un profit în mărime de 205, 4 mii de lei [60].* Remarcăm că, în acest caz, întreprinderea era înregistrată, însă nu deținea licență. Deci, lipsește temeiul aplicării art.241 CP RM. Răspunderea urma să fie aplicată în baza alin.(4) art.263 din Codul contravențional.

În alte două spețe din practica judiciară, *întreprinderea „I.T.” S.R.L. desfășoară activitatea de transport rutier contra cost. Această întreprindere este înregistrată și deține licența pentru o asemenea activitate. Drept temei pentru învinuirea acestei întreprinderi în baza lit.f) alin.(2) art.241 CP RM a servit nerespectarea condițiilor prevăzute de licență. Este adevărat că întreprinderea „I.T.” S.R.L. a fost liberată de răspundere penală. Însă, motivul l-a constituit expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală [61, 62].* Considerăm incorectă calificarea faptei comise de întreprinderea „I.T.” S.R.L. O asemenea faptă nu este pasibilă de răspundere nici măcar în baza alin.(4) art.263 din Codul contravențional. În condițiile reliefate în cele două spețe, nerespectarea condițiilor prevăzute de licență este pasibilă, eventual, de sancționarea stabilită de lit.f) alin.(2) art.21 al Legii privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător. În concluzie, și în ultimele două spețe exemplificate mai sus a fost admisă aplicarea legii penale prin analogie.

După analiza celor trei ipoteze prevăzute la alin.1-3 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, ne pronunțăm asupra oportunității completării art.125 CP RM, astfel încât art.241 CP RM să apere și relațiile sociale cu privire la licențiere. În acest plan, ne raliem, în mare parte, argumentelor invocate de V.Iacuboi: „Relațiile sociale cu privire la licențiere trebuie apărute de legea penală împotriva infracțiunii prevăzute la art.241 CP RM... Nu există nicio justificare de a acorda atenție apărării penale a relațiilor sociale cu privire la licențierea acordării asistenței medicale și a activității farmaceutice (prin incriminarea faptei de la art.214 CP RM) și de a ignora apărarea penală a relațiilor sociale cu privire la licențierea celorlalte genuri de activitate supuse licențierii (prin neincriminarea, la art.241 CP RM, a faptei de desfășurare ilegală a unei activități de întreprin-

zător ce necesită licență). Gradul prejudiciabil este același în ambele ipoteze. În concluzie, recomandăm completarea lit.b) art.125 CP RM cu următoarele cuvinte: „ori desfășurarea activității de întreprinzător în lipsa licenței în cazurile când aceasta este obligatorie, sau cu încălcarea cerințelor ori condițiilor de licențiere” [63].

Ca și V.Iacuboi, considerăm că art.125 CP RM (și, implicit, art.241 CP RM) prezintă lacune. Desfășurarea activității de întreprinzător în lipsa licenței, în cazurile când aceasta este obligatorie, scapă incidenței acestor două articole. Totuși, propunerea noastră de modificare a lit.b) art.125 CP RM se deosebește de recomandarea formulată de V.Iacuboi. Nu considerăm oportună menționarea în această normă a desfășurării activității de întreprinzător cu încălcarea cerințelor ori condițiilor de licențiere. În această ipoteză, gradul de pericol social nu se ridică la cel caracteristic unei infracțiuni. Este suficientă sancțiunea stabilită de Legea privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător. Potrivit lit.f) alin.(2) art.21 al acesteia, drept temei pentru realizarea acțiunilor prevăzute de lege în vederea retragerii licenței servește nerespectarea a doua oară a prescripțiilor privind lichidarea încălcărilor ce țin de condițiile de licențiere.

De aceea, *in concreto*, recomandăm ca dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM să fie modificată după cum urmează: cuvintele „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație” să fie substituite cu „desfășurarea activității de întreprinzător fără licență, în cazul când aceasta este obligatorie”.

În acest fel, opinia noastră este opusă celei exprimate de O.N. Strokina, S.Șanțev, A.Korenev și S.A. Plotnikov: este necesară completarea Codului penal al Federației Ruse cu un articol în care ar fi incriminată fapta de desfășurare a unor genuri de activitate de întreprinzător interzise de legislație, care nu formează componentele altor infracțiuni [64, 65, 66, p.22-23].

De altă părere este L.S. Aistova: „Dacă persoana desfășoară o activitate care nu este pasibilă de înregistrare de stat, ea nu ar trebui să răspundă potrivit normei care incriminează faptele reunite sub denumirea de practicare ilegală a activității de întreprinzător. Răspunderea ar trebui să i se aplice doar în cazul în care activitatea respectivă se concretizează într-o infracțiune de sine stătătoare” [67, p.20]. La rândul său, Xu Zhichang susține: „Alineatul 4 art.225 din Codul penal al Republicii Populare Chineze [68] prevede răspunderea, printre altele, pentru „o altă activitate de întreprinzător ilegală, care destabilizează considerabil relațiile de piață”. O asemenea noțiune confuză poate avea ca efect încălcarea principiului legalității sub aspectul nesocotirii regulii „*nullum crimen sine lege*” [69].

Luând în considerare punctele de vedere exprimate de L.S. Aistova și Xu Zhichang, suntem de părere că normele penale, cărora practicienii le atribuie un conținut „inventat”, nu-și au locul în cadrul legii penale. Practic, toate activitățile de întreprinzător interzise, care au fost nominalizate în anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea unor genuri de activitate în Republica Moldova, nr.859 din 13.08.1998, intră sub incidența unor norme penale sau contravenționale. Ne referim la astfel de activități ca: 1) producerea, comercializarea și propagarea materialelor pornografice; 2) deschiderea și întreținerea caselor de toleranță; 3) comerțul în scop de contrabandă. Cât privește formularea „alte genuri de activitate interzise de legislația în vigoare, tratatele și convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte”, specificată la pct.4 al anexei nr.1 la hotărârea de Guvern menționată *supra*, suntem de părere că nu este necesară prezența în legea penală a unei norme „de rezervă” față de art.165, 206, 208¹, 217¹-217³, 219, 220 sau altele din Codul penal ori față de art.89, 90, 356 sau altele din Codul contravențional. În cazul în care practicarea activității de întreprinzător nu este incriminată în niciuna din astfel de norme, ar trebui să deducem că ea este permisă.

Concluzii

În prezența modalității prevăzute la lit.b) art.125 CP RM, fapta prejudiciabilă adoptă forma acțiunii. Situațiile prevăzute la alin.2 și 3 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi urmează a fi dissociate de situația consemnată la alin.1 art.10 al aceleiași legi. Ipoteza prevăzută la lit.b) art.125 CP RM interzice tuturor (nu doar anumitor categorii de persoane) să desfășoare genuri de activitate interzise de legislație. Articolul 241 CP RM (coroborat cu lit.b) art.125 CP RM) se află într-o relație de concurență între parte și întreg cu art.242 CP RM. În prezența modalității prevăzute la lit.b) art.125 CP RM, este exclus concursul ideal dintre infracțiunile prevăzute la art.241 și 242 CP RM. Ipoteza de desfășurare a unor genuri de activitate, permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, nu se regăsește în dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM și, implicit, în dispoziția de la art.241 CP RM. Răspunderea pentru desfășurarea unor genuri de activitate, permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, poate fi doar cea stabilită de alin.4 art.10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Desfășurarea activității de întreprinzător fără licență nu se regăsește în dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM. În astfel de cazuri, răspunderea se aplică în baza alin.(4) art.263 din Codul contravențional. În asemenea cazuri,

nu este exclusă nici aplicarea unei norme care este specială în raport cu alin.(4) art.263 din Codul contravențional (de exemplu: lit.1) art.169, art.179, alin.(1)-(3) art.197, 248, alin.(2) art.277¹, alin.(2) art.284, alin.(1) art.293² sau altele din Codul contravențional). De asemenea, poate fi aplicat art.214 sau 245⁶ CP RM. Calificarea desfășurării activității de întreprinzător fără licență în baza art.241 CP RM (coroborat cu lit.b) art.125 CP RM) ar însemna nu altceva decât aplicarea prin analogie a legii penale, interzisă de alin.(2) art.3 CP RM. Alineatul (1) art.197 din Codul contravențional poate fi aplicat doar atunci când persoana, înregistrată în modul stabilit, desfășoară activitatea de transport rutier contra cost, fără a deține licența pentru o asemenea activitate. Nerespectarea condițiilor prevăzute de licență este pasibilă, eventual, de sancțiunea stabilită de lit.f) alin.(2) art.21 al Legii privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător. Este oportun ca dispoziția de la lit.b) art.125 CP RM să fie modificată după cum urmează: cuvintele „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație” să fie substituite cu „desfășurarea activității de întreprinzător fără licență, în cazul când aceasta este obligatorie”.

Referințe:

1. HOTCA, M.A. *Codul penal. Comentarii și explicații*. București: C.H. Beck, 2007, 1593 p. ISBN (10) 973-115-001-3; ISBN (13) 978-973-115-001-7
2. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, 1300 p. ISBN 978-9975-53-468-0
3. ROȘCA, N., BAIEȘ, S. *Dreptul afacerilor. Vol.I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, 456 p. ISBN 9975-78-355-4
4. СТРОКИНА, О.Н. Уголовная ответственность за незаконную предпринимательскую деятельность. В: *Труды Международного симпозиума «Надежность и качество»*, 2005, том 1, с.459-462.
5. *Кримінальне право України. Особлива частина / За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація*. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с. ISBN 966-667-159-X
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.59-60.
7. ROȘCA, N., BAIEȘ, S. *Dreptul afacerilor. Vol.I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 456 p. ISBN 9975-78-355-4
8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.77-78.
9. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.79-80.
10. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală. 1300 p. ISBN 978-9975-53-468-0
11. Постановление Пленума Верховного Суда Республики Беларусь «О судебной практике по делам о незаконной предпринимательской деятельности», № 6 от 28 июня 2001 г. В: *Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь*, 2001, № 68.
12. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации «О судебной практике по делам о незаконном предпринимательстве и легализации (отмывании) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем», № 23 от 18 ноября 2004 г. [Accesat: 29.07.2016] Disponibil: <https://rg.ru/2004/12/07/otmyvanie-dok.html>
13. Кримінальний кодекс України. В: *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 25-26.
14. ДУДОПОВ, О.О. *Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика*. Київ: Юридична практика, 2003. 924 с. ISBN 966-8042-02-6
15. Кодекс України про адміністративні правопорушення. В: *Відомості Верховної Ради Української РСР*, 1984, додаток до № 51.
16. Krimināllikums. In: *Latvijas Vēstnesis*, 1998, no.199/200.
17. *Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas*. [Accesat: 29.07.2016] Disponibil: http://www.skelbimas.lt/istatymai/baudziamasis_kodeksas.htm
18. *Kriminaalkoodeks*. [Accesat: 29.07.2016] Disponibil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/77448>
19. Кривичниот законик. In: *Службен весник на Република Македонија*, 1996. № 37.
20. *The Criminal Code of Mongolia*. [Accesat: 29.07.2016] Disponibil: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/oeur/lxwemon.htm>
21. STATI, V. *Infracțiuni economice: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2016. 530 p. ISBN 978-9975-71-520-1
22. SÎRBU, N. *Răspunderea penală pentru pseudoactivitatea de întreprinzător*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012, p.98.
23. *Ibidem*, p.95.
24. Уголовный кодекс РСФСР. В: *Ведомости Верховного Совета РСФСР*, 1960, № 40.
25. ШАНЦЕВ, С., КОРЕНЕВ, А. Незаконное предпринимательство и другие формы запрещенной деятельности. В: *Законность*, 2000, № 10, с.28-30.
26. СТРОКИНА, О.Н. Уголовная ответственность за незаконную предпринимательскую деятельность. В: *Труды Международного симпозиума «Надежность и качество»*, 2005, том 1, p.459-462.
27. ШАНЦЕВ, С., КОРЕНЕВ, А. Незаконное предпринимательство и другие формы запрещенной деятельности. В: *Законность*, 2000, № 10, с.28-30.

28. ROȘCA, N., BAIȘ, S. *Dreptul afacerilor. Vol.I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 456 p. ISBN 9975-78-355-4
29. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.59-60.
30. BULAI, C. *Manual de drept penal. Partea Generală*. București: ALL, 1997, 647 p. ISBN 973-9229-74-3
31. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.108.
32. ЕФИМЕНКО, И.А. *Незаконное предпринимательство: уголовно-правовая и криминологическая характеристика*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Челябинск, 2006, p.15.
33. АРКУША, Л.И. *Характеристика преступлений, связанных с незаконным занятием предпринимательской деятельностью*. [Accesat: 29.07.2016] Disponibil: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=1501>
34. Hotărârea Judecătorei sectorului Centru, mun. Chișinău, din 03.02.2016, cu privire la cauza contravențională. Dosarul nr.4-53/2016. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://www.jcn.instante.justice.md>
35. Hotărârea Judecătorei sectorului Centru, mun. Chișinău, din 24.03.2016, cu privire la cauza contravențională. Dosarul nr.4-54/2016. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://www.jcn.instante.justice.md>
36. Hotărârea Judecătorei sectorului Centru, mun. Chișinău, din 15.03.2016, cu privire la cauza contravențională. Dosarul nr.4-254/2016. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://www.jcn.instante.justice.md>
37. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 21.03.2016. Dosarul nr.4r-754/16. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
38. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 01.07.2015. Dosarul nr.4r-1516/15. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
39. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 11.09.2014. Dosarul nr.4r-2114/14. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
40. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 05.08.2015. Dosarul nr.4r-2655/14. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
41. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 25.05.2015. Dosarul nr.4r-1253/15. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
42. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30.04.2015. Dosarul nr.4r-1255/15. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
43. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 17.08.2015. Dosarul nr.4r-2120/15. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
44. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 15.07.2015. Dosarul nr.4r-2166/15. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
45. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 15.07.2015. Dosarul nr.4r-2261/15. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
46. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 12.11.2015. Dosarul nr.4r-3128/15. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
47. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 20.10.2015. Dosarul nr.4r-3057/15. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://ca.justice.md>
48. *Уголовный кодекс Республики Армения*. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus>
49. STATI, V. Practicarea ilegală a activității de întreprinzător (art.241 CP RM): aspecte teoretice și practice. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”*. Seria „Științe sociale”, 2014, nr.3, p.279-289. ISSN 1814-3199
50. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea Specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8
51. SPALATU, V. *Analiza juridico-penală și criminologică a infracțiunii de practicare ilegală a activității de întreprinzător*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2011, p.73.
52. *Ibidem*.
53. Вештиле Советулуй Супрем ал PCCM, 1985, № 3.
54. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.36-38.
55. IACUBOI, V. Necesitatea apărării penale a relațiilor sociale cu privire la licențiere. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”*. Seria „Științe sociale”, 2007, nr.3, p.134-138. ISSN 1857-2081
56. Вештиле Советулуй Супрем ал PCCM, 1961, № 10.
57. STATI, V. Practicarea ilegală a activității de întreprinzător (art.241 CP RM): aspecte teoretice și practice. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”*. Seria „Științe sociale”, 2014, nr.3, p.279-289. ISSN 1814-3199
58. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit.b) din Codul penal, a articolelor 7 alin.(7), 39 pct.5), 313 alin.(6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit.d) și 16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție*. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=858&t=/Media/Noutati/Atragerea-la-raspundere-penala-in-lipsa-prevederilor-legale-neconstitutionala-Sesizarea-37g2016>
59. Sentința Judecătorei sectorului Ciocana, mun. Chișinău, din 22.04.2013. Dosarul nr.1-118/2013. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://www.jci.instante.justice.md>

60. Sentința Judecătoriei mun. Bălți din 13.05.2016. Dosarul nr.1-870/2014. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://www.jbl.instante.justice.md>
61. Sentința Judecătoriei mun. Bălți din 16.08.2011. Dosarul nr.1-608/2011. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://www.jbl.instante.justice.md>
62. Sentința Judecătoriei mun. Bălți din 07.09.2011. Dosarul nr.1-533/2011. [Accesat: 30.07.2016] Disponibil: <http://www.jbl.instante.justice.md>
63. IACUBOI, V. Necesitatea apărării penale a relațiilor sociale cu privire la licențiere. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”*. Seria „Științe sociale”, 2007, nr.3, p.134-138. ISSN 1857-2081
64. СТРОКИНА, О.Н. Уголовная ответственность за незаконную предпринимательскую деятельность. В: *Труды Международного симпозиума «Надежность и качество»*, 2005, том 1, с.459-462
65. ШАНЦЕВ, С., КОРЕНЕВ, А. Незаконное предпринимательство и другие формы запрещенной деятельности. В: *Законность*, 2000, № 10, с.28-30.
66. ПЛОТНИКОВ, С.А. *Уголовная ответственность за незаконное предпринимательство*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2003, с.22-23.
67. АИСТОВА, Л.С. *Незаконное предпринимательство и смежные составы*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юридический институт Генеральной прокуратуры РФ, 2005. 124 с.
68. *Уголовный кодекс Китайской Народной Республики* / Под ред. А.И. Коробеева. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 303 с. ISBN 5-94201-003-X
69. СЮЙ, ЧЖИЧАН. О незаконном предпринимательстве по Уголовному кодексу КНР. В: *Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права*, 2010, № 3, с.89-90.

Prezentat la 13.09.2016